

Επαναπροσδιορίζοντας τη σχέση της πόλης με το ποτάμι της: η πολεοδομική εξέλιξη της Λάρισας μέχρι σήμερα, οι αστικές αναπλάσεις και η πρόταση ανάπτυξης της παραποτάμιας περιοχής της

Κ. Κολέλη

Πολιτικός Μηχανικός, Διεύθυνση Πολεοδομίας, Δήμος Λαρισαίων
Τμήμα Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος

E-mail: pkoleli@gmail.com, Τηλ +302413 500427

Περίληψη

Η Λάρισα, μια μεσαίου μεγέθους ελληνική πόλη, χτίσθηκε στις όχθες του ποταμού Πηνειού ο οποίος παρόλο που στο παρελθόν αποτέλεσε βασικό χαρακτηριστικό της, φαίνεται να έχει χάσει πλέον τον πρωταγωνιστικό ρόλο στην λειτουργία της και στον καθορισμό της ταυτότητας της. Η παρούσα εργασία επιχειρεί να δώσει μια κατεύθυνση σχεδιασμού για την ανάδειξη και αξιοποίηση των παραποτάμιων περιοχών της Λάρισας. Αρχικά ερευνάται και αναλύεται η υφιστάμενη κατάσταση στην ευρύτερη περιοχή και στην συνέχεια μελετώνται ανάλογα Ευρωπαϊκά παραδείγματα ανάπλασης παραποτάμιων περιοχών. Η αξιολόγηση των ευρημάτων της ανάλυσης αυτής διαμόρφωσε την τελική πρόταση η οποία εστιάζει στην αισθητική αναβάθμιση και ανάδειξη της περιοχής με την εισαγωγή νέων χρήσεων και λειτουργιών, αξιοποιώντας την σημαντική πολιτιστική και καλλιτεχνική δραστηριότητα που εντοπίζεται στην πόλη.

Λέξεις κλειδιά: αστική ανάπλαση, Λάρισα, ανάπλαση παραποτάμιας περιοχής, παραποτάμιο επίκεντρο πολιτισμού και αναμνηχής

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ιστορία της ανθρωπότητας συνδέεται στενά με τα ποτάμια καθώς αυτά λειτούργησαν ως έναν από τους πρωταρχικούς καθοριστικούς παράγοντες της τοποθεσίας των αστικών οικισμών. Τα ποτάμια δεν επηρέασαν μόνο την μορφή και την γεωγραφική κατανομή των πόλεων αλλά και τις οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις τους. Αρκεί κάποιος να εξετάσει τον λόγο ύπαρξης των μεγάλων παραποτάμιων Ευρωπαϊκών πρωτευουσών και πόλεων για να αντιληφθεί την ύπαρξη της σχέσης αυτής. Ωστόσο, η σχέση μεταξύ των πόλεων και των ποταμών τους είναι αρκετά σύνθετη, συνιστώντας μια αναπόφευκτη πρόκληση συνύπαρξης μεταξύ δύο πολύ διαφορετικών συστημάτων [1]: το υδάτινο περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από την αλλαγή, την ποικιλομορφία και την περιστασιακή κατοχή χώρου κατά την διάρκεια μιας πλημμύρας και το αστικό περιβάλλον το οποίο είναι τεχνητό, αμετάβλητο, συνεχές και με αποκλειστικές χρήσεις. Κάθε περίπτωση πόλεως-ποταμού είναι μοναδική και οι παρόχθιες ζώνες τους έχουν αντιμετωπιστεί από τους πολεοδόμους ανάλογα με τα χαρακτηριστικά του ποταμού και τα χαρακτηριστικά του αστικού περιβάλλοντος.

Σήμερα, με την αύξηση της περιβαλλοντικής συνείδησης, την καθιέρωση του city branding ως την πιο διαδεδομένη στρατηγική για την διαμόρφωση της ταυτότητας μιας πόλης στο διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον και ως επακόλουθο της πίεσης για την αναβάθμιση αστικών περιοχών, οι πόλεις ανακαλύπτουν εκ νέου την αξία των ποταμών τους. Οι παρόχθιες αυτές περιοχές προσφέρουν περιβαλλοντικές, αισθητικές και οικονομικές ευκαιρίες καθώς και την καταγραφή της βιομηχανικής και ναυτιλιακής κουλτούρας και ιστορίας της πόλης [2]. Έτσι, προέκυψε το φαινόμενο της ανάπλασης των παρόχθιων αστικών περιοχών ως ένα αποτελεσματικό εργαλείο πολεοδομικού σχεδιασμού και αστικής πολιτικής από την δεκαετία του 1980 [3, 4]. Από την άλλη, η έλλειψη ενδιαφέροντος σχεδιασμού στις παρόχθιες περιοχές μπορεί να τις κάνει μονότονες και να τις μεταβάλει σε κοινωνικά δυσλειτουργικούς και πολιτιστικά κενούς χώρους γεγονός που μπορεί

να οδηγήσει σε μια τεταμένη αλληλεπίδραση μεταξύ του ανθρώπου και των πολύτιμων αυτών περιοχών [5].

Στην περίπτωση Ευρωπαϊκών πόλεων, κατά τη δεκαετία του 1980 και του 1990, εφαρμόστηκαν σχέδια περιβαλλοντικής αποκατάστασης και αστικής αναγέννησης των παρόχθιων περιοχών τους επιτρέποντας στο φυσικό περιβάλλον να ενσωματωθεί στον αστικό ιστό. Αυτές οι νέες πολιτικές για τη διαχείριση των αστικών παραποτάμιων περιοχών ανταποκρίθηκαν, αφενός, στην εμφάνιση του περιβαλλοντικού κινήματος και, δεύτερον, στην επιθυμία για την αποδοχή της αποκατάστασης του ποτάμιου οικοσυστήματος με τις χρήσεις του από τους κατοίκους της πόλης. Η αντίληψη για τις παραποτάμιες περιοχές των πόλεων αλλάζει και από «περιθωριακοί» και «περιθωριοποιημένοι» χώροι αντιμετωπίζονται ως μέρος ενός νέου μοντέλου που, σε διάφορους βαθμούς, επαναξιολογεί την κοινωνική και οικονομική αξία και την αξία των τοπίων τους, δίνοντας την δυνατότητα στους πολίτες να απολαμβάνουν μια πόλη που καταφέρνει να γυρίσει και να αντιμετωπίσει το ποτάμι της για άλλη μια φορά [1].

Σε αυτό το πλαίσιο, ο κύριος στόχος αυτής της εργασίας είναι να δώσει μια κατεύθυνση σχεδιασμού για την ανάδειξη και αξιοποίηση των παραποτάμιων περιοχών της πόλης της Λάρισας παρουσιάζοντας μια νέα προοπτική για την ανάπτυξη μιας ιδιαίτερης περιοχής με μοναδικές δυνατότητες. Η εργασία υλοποιήθηκε στο πλαίσιο εκπόνησης διπλωματικής εργασίας για το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών «Αστική Ανάπλαση και Ανάπτυξη» του Τμήματος Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης και αποτελείται από 3 μέρη. Στο πρώτο μέρος γίνεται περιγραφή και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης στην ευρύτερη περιοχή μελέτης. Στο δεύτερο μέρος αναλύονται 3 ευρωπαϊκά παραδείγματα ανάπλασης παραποτάμιων περιοχών η μελέτη των οποίων, μαζί με τα συμπεράσματα του πρώτου μέρους, διαμορφώνουν την τελική πρόταση. Στο τρίτο μέρος αναπτύσσεται η πρόταση για την ανάπλαση και ανάπτυξη της παραποτάμιας περιοχής της Λάρισας. Η μεθοδολογική προσέγγιση που υιοθετήθηκε στη συλλογή των απαραίτητων στοιχείων για την εκπόνηση της εργασίας ήταν δευτερογενής και πρωτογενής έρευνα. Δευτερογενώς χρησιμοποιήθηκε επίσημη και αξιόπιστη βιβλιογραφία, αλλά και το διαδίκτυο. Η συλλογή πρωτογενών πληροφοριών έγινε με επιτόπια παρατήρηση και καταγραφή καθ' όλη τη διάρκεια του 2016.

2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

2.1 Γενικά στοιχεία και χαρακτηριστικά της πόλης της Λάρισας

Η Λάρισα βρίσκεται στο κέντρο του εύφορου Θεσσαλικού κάμπου και είναι μια ελληνική πόλη μεσαίου μεγέθους με μόνιμο πληθυσμό 163.000 κατοίκους. Πρόκειται για την 5^η μεγαλύτερη πληθυσμιακά πόλη στην Ελλάδα και κατέχει κεντροβαρική θέση στον αυτοκινητόδρομο Πάτρας–Αθήνας–Θεσσαλονίκης – Ευζώνων (ΠΑΘΕ).

Σύμφωνα με το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (2003) η Λάρισα είναι α) μεγάλο αστικό κέντρο, β) Περιφερειακό και Δημοτικό διοικητικό κέντρο, γ) κόμβος οδικών και συγκοινωνιακών επικοινωνιών, δ) κέντρο υπηρεσιών για την αγροτική παραγωγή και προσέλκυσης νέων επενδύσεων σε πρωτοποριακές καλλιέργειες, ε) κέντρο εμπορίου και μεταποίησης γεωργικών προϊόντων και τροφίμων, στ) κέντρο παροχής υπηρεσιών υγείας και ζ) Πολιτιστικό κέντρο γιατί διαθέτει αξιόλογα μνημεία αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Όσο αφορά το τελευταίο χαρακτηριστικό της, σημειώνεται επίσης ότι η Λάρισα παρουσιάζει έντονη πολιτιστική δραστηριότητα που εκφράζεται μέσα από την πληθώρα ενεργών πολιτιστικών υποδομών που η πόλη διαθέτει, ενώ παρουσιάζει σημαντική και με ιστορική παράδοση, σε όλους τους τομείς, πολιτιστική έκφραση και δημιουργία. Παράλληλα στον τομέα της διασκέδασης, η πόλη χαρακτηρίζεται από την πληθώρα καφετεριών και μπαρ που ανανεώνονται συνεχώς και σε συνδυασμό με τον νεανικό πληθυσμό της αποτελεί πόλο έλξης της νυχτερινής διασκέδασης στην ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλίας [6, 7].

Όσο αφορά το φυσικό περιβάλλον βασικό χαρακτηριστικό της ευρύτερης περιοχής – και ειδικά της πόλης – εκτός από την φημισμένη Θεσσαλική πεδιάδα, είναι ο Πηνειός ποταμός. Η Λάρισα είναι χτισμένη στις δύο όχθες του ποταμού ο οποίος στο ύψος αυτό χωρίζεται για μικρό διάστημα σε δύο

κλάδους. Ο βορειότερος κλάδος είναι σχεδόν ευθύγραμμος τεχνητός αγωγός, που κατασκευάστηκε την δεκαετία του 1930 για την αντιπλημμυρική προστασία της πόλης και περνά έξω από αυτή. Ο νοτιότερος κλάδος είναι η παλιά φυσική κοίτη του Πηνειού και περνάει μέσα από τις βόρειες συνοικίες της Λάρισας [6, 8].

Τις τελευταίες δεκαετίες έγιναν σημαντικές επεμβάσεις στο αστικό τοπίο μεταβάλλοντας την εικόνα της Λάρισας (π.χ. πεζοδρομήσεις, αντικαταστάσεις χρήσεων, αναπλάσεις περιοχών), καθώς στοιχεία που διαμόρφωσαν τη μνήμη της πόλης κατά την μακρόχρονη ιστορία της, την περίοδο '50 - '80 καταστράφηκαν και αλλοιώθηκαν, λόγω φυσικών καταστροφών, της ανεξέλεγκτης ανοικοδόμησης και του συστήματος της αντιπαροχής, παράλληλα με την υποβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης στον αστικό της χώρο. Φθάνοντας σε οριακό σημείο πλέον, ο Δήμος Λαρισαίων ανταποκρίθηκε στην ανάγκη αντιστροφής αυτής της πορείας και από το 1985 ξεκίνησε μια συστηματική διαδικασία ανασυγκρότησης και αναβάθμισης της πόλης που συνεχίζεται μέχρι σήμερα ενώ ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αποτελεί ο προσανατολισμός προς τη βιώσιμη κινητικότητα με μεγάλο ποσοστό χρήσης ποδηλάτου και πεζοδρόμων.

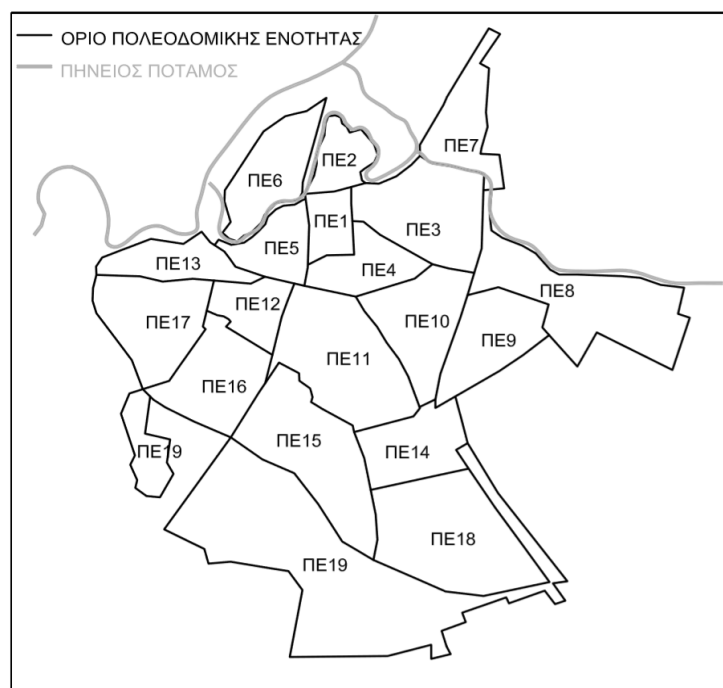
Τα τελευταία χρόνια, ενταγμένη στο πανευρωπαϊκό δίκτυο μεσαίων πόλεων, η πόλη της Λάρισας κάνει προσπάθειες διασύνδεσης, με την ευρωπαϊκή οικογένεια, με την υποβολή των υποψηφιοτήτων για το Ευρωπαϊκό Βραβείο Πράσινης Πρωτεύουσας 2016 και την Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης 2021 ενώ είναι η πρώτη ελληνική πόλη που εκπονεί ένα Στρατηγικό Σχέδιο Μάρκετινγκ (ΣΣΜΛ), αναγνωρίζοντας έτσι την ανάγκη για εξωστρέφεια της εικόνας της στο νέο διεθνοποιημένο περιβάλλον.

2.2 Πολεοδομική οργάνωση

Σήμερα, η Λάρισα εκτείνεται σε 16.000 στρέμματα περίπου. Έχει σαν βορειοδυτικό όριο τον Πηνειό ποταμό, νότιο και δυτικό όριο τον περιφερειακό δρόμο Τρικάλων και ανατολικό την παλαιά εθνική οδό Αθηνών – Θεσσαλονίκης. Η Δημοτική Ενότητα Λάρισας διαιρείται σε 19 πολεοδομικές ενότητες Π.Ε. (εικόνα 1). Ο παλιός πυρήνα της πόλης αποτελείται από τις ΠΕ 1, ΠΕ 2, μέρος της ΠΕ 3, ΠΕ 4, ΠΕ 5 και μέρος της ΠΕ 6. Παρατηρείται επίσης ότι το κέντρο της πόλης δεν βρίσκεται κάπου κεντρικά στον αστικό ιστό αλλά είναι κοντά στο βόρειο άκρο του. Το πολεοδομικό κέντρο ταυτίζεται με τον αρχικό ιστορικό πυρήνα της πόλης όπου υπάρχει διάχυτη ανάπτυξη λειτουργιών κατοικίας, εμπορίου, διοίκησης, υπηρεσιών, χώρων γραφείων και αναψυχής. Από εκεί και προς τα νότια κυρίως – αλλά και ανατολικά και δυτικά - ο οικιστικός ιστός της Λάρισας έχει εξαπλωθεί σε ακτινωτή μορφή λόγω της επίπεδης επιφάνειας του ευρύτερου χώρου και διαμέσου των κεντρικών αρτηριών που συνδέουν την πόλη με γειτονικές πόλεις (Βόλο, Φάρσαλα, Ιωάννινα, Καρδίτσα). Πλέον η πόλη επεκτείνεται κυρίως προς τα νοτιοδυτικά όπου έχει οριοθετηθεί και η ΠΕ 19 ως περιοχή επέκτασης της.

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η πόλη της Λάρισας είναι οι ασυνέχειες του πολεοδομικού της ιστού και οι συγκρούσεις των χρήσεων γης. Οι ασυνέχειες αυτές είναι: α) οι στρατιωτικές εγκαταστάσεις οι οποίες καταλαμβάνουν σημαντικό κομμάτι της έκτασης της πόλης, β) οι εγκαταστάσεις του ΟΣΕ και οι σιδηροδρομικές γραμμές Αθήνας – Θεσσαλονίκης και Λάρισας – Βόλου που διασχίζουν την πόλη, γ) οι εκτάσεις του Εθνικού Ιδρύματος Αγροτικής Έρευνας και οι αποθήκες Αγροτικής Τράπεζας στο νότιο μέρος της

Εικόνα 1. Οι Πολεοδομικές Ενότητες της Λάρισας [8]

πόλης, δ) οι εγκαταστάσεις ΔΕΗ στο δυτικό μέρος της πόλης και ε) ο Πηνειός ποταμός. Ο Πηνειός αποτελεί κεντρικό σημείο αναφοράς της Λάρισας παρόλο που από την αρχαιότητα αποτέλεσε φυσικό φραγμό στην ανάπτυξη της πόλης, εμποδίζοντας και την ένταξη του στον πολεοδομικό ιστό της πόλης. Τους προηγούμενους αιώνες, το ποτάμι ήταν η πηγή ύδρευσης της πόλης και αποτελούσε σημείο συγκέντρωσης, καθώς και περιοχή ανάπτυξης αγροτικών, κτηνοτροφικών και εμπορικών δραστηριοτήτων. Ταυτόχρονα όμως δημιουργούσε και δυσκολία στην επικοινωνία των περιοχών εκατέρωθεν ενώ το σοβαρότερο πρόβλημα της γειτνίασης της περιοχής με το ποτάμι ήταν οι καταστροφικές πλημμύρες του Πηνειού για την πόλη. Έτσι ο χώρος του ποταμού αντί να ενσωματωθεί σε αυτή, οδήγησε την ανάπτυξη της προς τον νότο.

2.3 Αξιολόγηση υφιστάμενης κατάστασης και συμπεράσματα

Στον αρχικό ιστορικό πυρήνα της πόλης, ο οποίος ταυτίζεται με το πολεοδομικό κέντρο της, υπάρχει ο Λόφος Φρουρίου, με σημαντικά μνημεία της αρχαιότητας (δύο αρχαία θέατρα), της βυζαντινής εποχής και της Τουρκοκρατίας αλλά και της σύγχρονης περιόδου (Μύλος Παππά), τα οποία θεωρούνται σημαντικά ιστορικά μνημεία τοπικής και εθνικής εμβέλειας που αντισταθμίζουν την απώλεια της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς κατά τον προηγούμενο αιώνα. Από τον Λόφο του Φρουρίου και προς τα νότια, αναπτύσσεται το διοικητικό και το εμπορικό κέντρο της πόλης που εκτείνεται σε μια πολύ μεγάλη έκταση με ιδιαίτερη δυναμική αγορά. Επίσης, η συντριπτική πλειοψηφία των καταστημάτων αναψυχής και εστίασης εντοπίζεται στο εμπορικό και στο ιστορικό κέντρο της πόλης ενώ ο τομέας της διασκέδασης στη Λάρισα κρίνεται ανεπτυγμένος και διατηρείται σε άνθηση ακόμη και τα τελευταία χρόνια της οικονομικής κρίσης, με σημαντικό τμήμα να καταλαμβάνουν τα café-bar και οι αλυσίδες καφετεριών. Βασικό ρόλο στην ενίσχυση της αγοράς της πόλης και στη μεγάλη συγκέντρωση καταστημάτων αναψυχής στην περιοχή έπαιξαν οι αναπλάσεις των κεντρικών πλατειών και η διαμόρφωση των δικτύων πεζοδρόμων προσδίδοντας έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα στην πόλη [6].

Σημαντική παρατήρηση επίσης για την περιοχή είναι το γεγονός ότι παρόλο που τα σημαντικά μνημεία της πόλης βρίσκονται στο κέντρο της τα κυριότερα μουσεία της πόλης βρίσκονται στην περιφέρεια της (Διαχρονικό Μουσείο, Λαογραφικό Μουσείο, Δημοτική Πινακοθήκη κτλ). Ενώ ένα άλλο βασικό χαρακτηριστικό είναι ότι το κυριότερο φυσικό στοιχείο της πόλης, το ποτάμι της, περνάει βορειοδυτικά του Λόφου του Φρουρίου επομένως γειτνιάζει με την περιοχή του κέντρου, όμως αυτό εκτίνεται προς τα νότια. Έτσι μένει εκτός των δραστηριοτήτων του κέντρου, ο μεγαλύτερος εν δυνάμει κοινόχρηστος χώρος της πόλης, που είναι η περιοχή της παλαιάς κοίτης του Πηνειού, την ίδια στιγμή που εκεί - στο κέντρο της πόλης -, υπάρχει συνωστισμός χρήσεων (παιχνίδι, περίπατος, αναψυχή κλπ), λόγω έλλειψης πράσινων χώρων (πάρκα, άλση κλπ) σε σχέση με τον εξυπηρετούμενο πληθυσμό της περιοχής, στις πλατείες και τους πεζόδρομους. Τέλος, σημειώνεται ότι οι περιοχές που βρίσκονται εκατέρωθεν του ποταμού είναι κυρίως περιοχές κατοικίας και κάποιες σχετικά υποβαθμισμένες σε σχέση με το γειτονικό δυναμικό κέντρο, υποβαθμίζοντας έτσι περισσότερο το ρόλο του Πηνειού στην περιοχή.

Συμπερασματικά, από την ανάλυση και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης της πόλης της Λάρισας, διαπιστώνεται ότι υπάρχει μια σοβαρή και συνεχόμενη προσπάθεια για την συνολική αναβάθμιση και ανάπτυξη της πόλης. Παρόλα αυτά, η εικόνα της πόλης απέχει αρκετά από την ολοκλήρωση των στόχων που τίθενται από τις αρχές της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης. Για τον λόγο αυτό υπάρχει η συνεχώς εντεινόμενη προσπάθεια των Τοπικών Αρχών, παρά την δύσκολη οικονομική συγκυρία για την χώρα, για την εκπόνηση μελετών και την ανάπτυξη δράσεων που στοχεύουν στην αειφορική εξέλιξη της πόλης.

Στο Επιχειρησιακό πρόγραμμα του Δήμου και στο ΣΣΜΛ αναγνωρίζεται ως σημαντικό φυσικό χαρακτηριστικό της πόλης ο Πηνειός ποταμός και γίνεται ειδική αναφορά στην ανάδειξη και προώθηση της ως «Ευρωπαϊκή παραποτάμια πόλη». Η κατεύθυνση αυτή κρίνεται σημαντική καθώς δρα ευεργετικά στην ταυτότητα και στην εικόνα της πόλης, ενώ η παρόχθια ζώνη του Πηνειού αποτελεί το μεγαλύτερο δυνητικά φυσικό πάρκο για την πόλη, με όλα τα οφέλη που μπορεί να αποφέρει στην πόλη τόσο στην βελτίωση της ποιότητας της ζωής των κατοίκων της όσο και στην γενικότερη ανάπτυξη της. Οι μέχρι τώρα προτεινόμενες δράσεις προς αυτή την

κατεύθυνση είναι ενέργειες περαιτέρω ανάδειξης της παλιάς κοίτης του ποταμού και επέκταση των διαμορφώσεων του, καθώς και αναβάθμιση του Φεστιβάλ Πηνειού. Για να αποτελεί και να αναδειχθεί όμως η Λάρισα, πραγματικά, ως μια «Ευρωπαϊκή παραποτάμια πόλη» θα πρέπει το ποτάμι να ενταχθεί με πιο ουσιαστικό τρόπο στον αστικό ιστό, αναπτύσσοντας νέες δραστηριότητες γύρω από αυτό και επιδιώκοντας την ενοποίηση της περιοχής με το ιστορικό κέντρο της πόλης που βρίσκεται σε άμεση γειτνίαση.

Όσο αφορά το ποιες θα είναι οι νέες αυτές δραστηριότητες, αναγνωρίζεται ότι η πολιτιστική κληρονομιά (υλική και άυλη) αλλά και ο σύγχρονος πολιτισμός της Λάρισας αποτελούν σημαντικά στοιχεία ταυτότητας της πόλης και μπορούν να αναδειχθούν περαιτέρω [6, 7, 9]. Οι σύγχρονες πολιτιστικές της υποδομές καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα πολιτιστικών δραστηριοτήτων με σημαντική ιστορία και ενεργό παρόν, οι οποίες με την κατάλληλη δικτύωση και συγκέντρωσης τους θα μπορέσουν να συμβάλουν δυναμικά καταρχήν στην πολιτιστική αναβάθμιση της πόλης αλλά και στην αναπτυξιακή προοπτική της. Παράλληλα, σημαντική παρουσία κατέχουν τα φεστιβάλ και οι πολιτιστικές δραστηριότητες καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου που όμως αναγνωρίζεται η ανάγκη αναβάθμισης τους.

3. ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΙΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Στην εργασία επιλέχθηκαν 3 ευρωπαϊκές περιπτώσεις για μελέτη, με βάση το είδος της ανάπλασης και ανάπτυξης της παραποτάμιας περιοχής, τις επιλέξιμες χρήσεις γης για την περιοχή και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Συγκεκριμένα, επιλέχθηκαν αστικές αναπλάσεις που έφεραν τις πόλεις πιο κοντά στο ποτάμι τους, είτε ενοποιώντας το υδάτινο στοιχείο τους με το κέντρο τους είτε άλλες περιοχές στις παρυφές τους, μέσω της αξιοποίησης και ανάπτυξης υποβαθμισμένων περιοχών, όχι μόνο για αναψυχή – λόγω του πλεονεκτήματός τους να γειτνιάζουν με το ποτάμι – αλλά επίσης προσδίδοντας τους πολιτιστικό ή/και δημιουργικό χαρακτήρα με σκοπό την ανάδειξη και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της πόλης αλλά και τη βελτίωση του περιβάλλοντος της και της ποιότητας ζωής των κατοίκων της.

3.1 Η περιοχή Abandoibarra στο Μπιλμπάο

Το «φαινόμενο του Μπιλμπάο» είναι μοναδικό, εξαιρετικά επιτυχημένο, παράδειγμα παγκόσμια, όπου η κατασκευή ενός εμβληματικού κτιρίου οδήγησε στη μετάλλαξη μιας κοινής βιομηχανικής πόλης σε δημοφιλή Ευρωπαϊκό προορισμό. Το Μουσείο Guggenheim, σχεδιασμένο από τον διάσημο αρχιτέκτονα Frank O. Gehry, αποτέλεσε σημείο εκκίνησης της αστικής ανάπλασης της βιομηχανικής περιοχής Abandoibarra επιτρέποντας την πολιτιστική αναγέννηση του Μπιλμπάο. Το βιομηχανικό παρελθόν της πόλης είχε χαρακτηρίσει έντονα την αστική μορφολογία και τους κατοίκους της. Με τον αστικό μετασχηματισμό της συνέβη μια πολιτιστική και πολιτική αλλαγή που συμπεριέλαβε όλη την τοπική κοινωνία, παρόλο που οι κάτοικοι αρχικά ήταν αντίθετοι με αυτό το εγχείρημα καθώς ήταν ακόμα συνδεδεμένοι με το μοντέλο της βιομηχανικής πόλης και δεν είχαν πιστέψει στις τεράστιες δυνατότητες του προγράμματος της αστικής αναγέννησης. Το Ίδρυμα Guggenheim, απαντώντας σε αίτημα του Δήμου της πόλης για την εγκατάσταση του νέου Μουσείου του στο Μπιλμπάο, ζήτησε να κατασκευαστεί ένα μοναδικό αρχιτεκτονικό έργο ικανό να αποτελέσει το νέο σύμβολο της πόλης. Η απόφαση να κατασκευαστεί το νέο μουσείο ήταν μέρος ενός ευρύτερου σχεδίου για την ανάπλαση των οχθών του ποταμού Nervión προκειμένου να ξεκινήσει ο οικονομικός μετασχηματισμός για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης που υπήρχε στη Χώρα των Βάσκων και το Μπιλμπάο τις δεκαετίες του 1970 και 1980. Ο στόχος ήταν να μετατραπεί η πρώην βιομηχανική περιοχή του Abandoibarra στο νέο κέντρο του Μπιλμπάο, αποδίδοντας του μια διεθνή ανταγωνιστική ταυτότητα και καινοτομική εικόνα [10].

Σχεδόν αμέσως μετά το άνοιγμά του, το Guggenheim του Μπιλμπάο έγινε ένα δημοφιλές τουριστικό αξιοθέατο προσελκύοντας τουρίστες από όλο τον κόσμο και κατάφερε να χαρακτηριστεί ως το κτίριο της 30ετίας και να ξεχωρίσει (με διαφορά) μεταξύ των πιο σημαντικών έργων από το 1980, σε έρευνα του αμερικανικού περιοδικού "Vanity Fair" το 2010. Το αποτέλεσμα της ανάπλασης ήταν το Μπιλμπάο να καθιερωθεί ως πολιτιστικός προορισμός στο διεθνή χάρτη με

το μουσείο να δέχεται πάνω από 1 εκατομμύριο επισκέπτες το χρόνο για να δουν τις εκθέσεις του ενώ πολλές πόλεις προσπάθησαν να αντιγράψουν το «Φαινόμενο του Μπιλμπάο», όμως πολύ λίγα μουσεία ή γκαλερί κατάφεραν να έχουν τόσους πολλούς επισκέπτες [11].

3.2 Η City of Arts and Sciences στη Βαλένθια

Η City of Arts and Sciences (CAS) είναι ένα αρχιτεκτονικό συγκρότημα αναψυχής και πολιτισμού στη Βαλένθια της Ισπανίας. Πρόκειται για το σπουδαιότερο σύγχρονο τουριστικό προορισμό της πόλης που κατασκευάστηκε στα πλαίσια ενός ευρύτερου προγράμματος που είχε σκοπό να μετατρέψει τη Βαλένθια σε σημαντικό τουριστικό προορισμό πολιτισμού και αναψυχής. Βρίσκεται στις εκβολές του πρώην ποταμού Turia, ο οποίος μετατράπηκε σε πάρκο πρασίνου μετά τις μεγάλες πλημμύρες του 1957 και όπου πριν την κατασκευή του υπήρχαν παραδοσιακά καλλιεργήσιμες εκτάσεις και εγκαταστάσεις ελαφριάς βιομηχανίας. Το κτηριακό σύμπλεγμα σχεδιάστηκε από τους αρχιτέκτονες Santiago Calatrava και Félix Candela. Η κατασκευή του ξεκίνησε το 1996 ενώ το τελευταίο κομμάτι παραδόθηκε τον Οκτώβριο του 2005 [12] και είχε σκοπό να συναγωνιστεί η περιοχή τις αναπλάσεις της Βαρκελώνης (για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1992) και της Σεβίλλης (για την Expo 92).

Παρά τον εντυπωσιακό σχεδιασμό της CAS, υπάρχουν πολλοί επικριτές της οι οποίοι αυξάνονται τα τελευταία χρόνια ισχυριζόμενοι ότι η όλη κατασκευή κόστισε πολύ παραπάνω από τον αρχικό προϋπολογισμό του έργου, ξοδεύοντας κρατικό χρήμα χωρίς να υπάρχουν τα αντίστοιχα οικονομικά οφέλη. Το μέγεθος των κατασκευών του επικέντρου ήταν δυσανάλογο σε σχέση με τη δυνατότητα της περιοχής να αναπτύξει ανάλογο μεγέθους πολιτιστικών και ψυχαγωγικών οικονομικών δραστηριοτήτων. Το αποτέλεσμα ήταν η κατασκευή ενός πραγματικά εντυπωσιακού φουτουριστικού επικέντρου πολιτισμού και αναψυχής στην περιφέρεια της πόλης που αναβάθμισε αισθητικά στο σύνολο την περιοχή, όμως δεν είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα για την πόλη σε σχέση με το κόστος κατασκευής και το κόστος λειτουργίας του. Ο ιδιαίτερος σχεδιασμός του επίκεντρο οδήγησε στη δημιουργία νέων σύγχρονων περιοχών κατοικίας που ένωσαν κάποιες περιοχές αλλά κάποιες άλλες τις απομόνωσαν. Το 2015, τα μισά κτίρια υπολειπούνταν, η τουριστική κίνηση ήταν μειωμένη ενώ μέχρι σήμερα, ένα βασικό μειονέκτημα είναι ότι οι κάτοικοι της πόλης είναι αδιάφοροι για το κτιριακό αυτό συγκρότημα με αποτέλεσμα πολλοί να το χαρακτηρίζουν πια ως white elephants [13].

3.3 Το Spike Island στο Μπρίστολ

Η περιοχή Spike Island είναι μια κεντρική περιοχή στο λιμάνι του Μπρίστολ. Πρόκειται για μια λωρίδα γης ανάμεσα στις δύο κοίτες του ποταμού Avon στην οποία πριν την ανάπτυξη της υπήρχαν αποβάθρες, ναυπηγεία, αποθήκες και άλλες λιμενικές εγκαταστάσεις. Σήμερα πλέον έχει αναπτυχθεί σε δημοφιλή περιοχή κατοικίας αλλά και συγκέντρωσης πολιτιστικών χρήσεων και δημιουργικών επαγγελμάτων, με νέα συγκροτήματα πολυτελών κατοικιών, πολιτιστικούς χώρους, συνεργατικά κέντρα νέων επιχειρηματιών και κάποια καλά εστιατόρια και pubs. Πρόκειται για ένα επιτυχημένο παράδειγμα ανάπτυξης παραποτάμιας περιοχής η οποία επένδυσε σε νέες χρήσεις της «δημιουργικής βιομηχανίας» και προσφέρει στους επισκέπτες της, όλο το χρόνο, ένα γεμάτο πρόγραμμα εκθέσεων, εκδηλώσεων αλλά και οικογενειακών δραστηριοτήτων [14].

Το χαρακτηριστικότερο κτίριο στην περιοχή, για τον ρόλο που έπαιξε στην διαμόρφωση του χαρακτήρα της περιοχής, είναι το Spike Island Artspace. Πρόκειται για ένα διεθνές κέντρο παραγωγής και προβολής της σύγχρονης τέχνης και του design, στο νότιο άκρο των ιστορικών αποβάθρων του Μπρίστολ. Στεγάζεται σε ένα πρώην εργοστάσιο συσκευασίας τσαγιού του 1950 και περιλαμβάνει 70 studios που ενοικιάζονται με χαμηλό κόστος σε καλλιτέχνες, έναν εκθεσιακό χώρο, εγκαταστάσεις Σχολής Καλών Τεχνών και χώρους για νέες μικρές επιχειρήσεις από το χώρο της δημιουργικής βιομηχανίας. Η δημιουργία του συνεργατικού αυτού κέντρου με την συμπλήρωση δύο μουσειακών χώρων που αναδεικνύουν την ιστορία της πόλης αποδείχθηκε αρκετό για την ανάδειξη και μετάλλαξη μιας υποβαθμισμένης περιοχής δίπλα στο κέντρο της πόλης. Η συγκεκριμένη περιοχή βέβαια διέθετε ήδη τα κενά κελύφη των κτιρίων (πρώην λιμενικές εγκαταστάσεις) για επανάχρηση που όμως η αξιοποίηση τους και η έκταση των επεμβάσεων στην περιοχή έγινε σε ρεαλιστικά επίπεδα για

τις δυνατότητες της πόλης, πετυχαίνοντας θετικά οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά αποτελέσματα για την ευρύτερη κοινωνία της πόλης [14].

3.4 Συμπεράσματα

Ο καινοτόμος σχεδιασμός των νέων χώρων, δημόσιων και ιδιωτικών, είναι σημαντικός παράγοντας της ανάπλασης για την ελκυστικότητα της περιοχής, ειδικά όταν στην περιοχή της επέμβασης δεν υπάρχει το αξιολογικό αρχιτεκτονικό και ιστορικό κτιριακό απόθεμα, που όμως δεν μπορεί να μην γίνεται κατανοητός και αποδεκτός από την πλειοψηφία των κατοίκων. Παράλληλα, η έκταση και οι στόχοι των επεμβάσεων θα πρέπει να είναι σε ρεαλιστικά επίπεδα για τις δυνατότητες της πόλη και επιπλέον, για την επιτυχία του σχεδιασμού, εκτός της επιλογής καίριων σημείων παρέμβασης, θα πρέπει να επιδιώκεται η ανάλογη μείξη χρήσεων για τη δημιουργία «ζωντανών» περιοχών που λειτουργούν συμπληρωματικά των γειτονικών περιοχών τους χωρίς να δημιουργούνται συγκρούσεις ή ανταγωνιστικές συνθήκες ανάμεσα τους. Τέλος, κρίσιμος παράγοντας των αστικών αναπλάσεων φαίνεται να είναι η αποδοχή του εγχειρήματος από την τοπική κοινωνία επομένως είναι σημαντική η δημόσια διαβούλευση για την ενημέρωση και την ενθάρρυνση της συμμετοχής των πολιτών σε αυτό.

4. ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΙΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ

4.1 Προτεινόμενη περιοχή παρέμβασης

Η περιοχή μελέτης βρίσκεται στο βόρειο μέρος της πόλης φαίνεται στην εικόνα 2. Πρόκειται για μια έκταση περίπου 50 Ha εκ των οποίων τα 30 Ha περιλαμβάνουν έκταση αστικού ιστού, με επικρατέστερη τη χρήση κατοικίας και τα υπόλοιπα 20 Ha είναι η διαμορφωμένη παρόχθια ζώνη προστασίας Πηνειού. Η προτεινόμενη περιοχή παρέμβασης συνορεύει με την σημαντικότερη περιοχή του ευρύτερου κέντρου της πόλης η οποία περιλαμβάνει το ιστορικό και το εμπορικό – διοικητικό κέντρο της πόλης. Παρόλο που γειτνιάζει με το δυναμικό κέντρο της Λάρισας όπου συναντώνται με ιδιαίτερη ένταση οι χρήσεις του εμπορίου και της αναψυχής - διασκέδασης, η συγκεκριμένη περιοχή μοιάζει να είναι αποκομμένη από αυτό, γεγονός που οφείλεται κυρίως στον κυκλοφοριακό φόρτο της οδού Γεωργιάδου, η οποία αποτελεί βασική οδική αρτηρία του εσωτερικού δακτυλίου της πόλης και στην ελλιπή ενοποίηση του ιστορικού κέντρου με την περιοχή του ποταμού. Στην αριστερή όχθη του Πηνειού απέναντι από την συνοικία των Αμπελοκήπων, βρίσκεται το μεγάλο αστικό πάρκο Αλκαζάρ.

4.2 Ανάλυση πρότασης

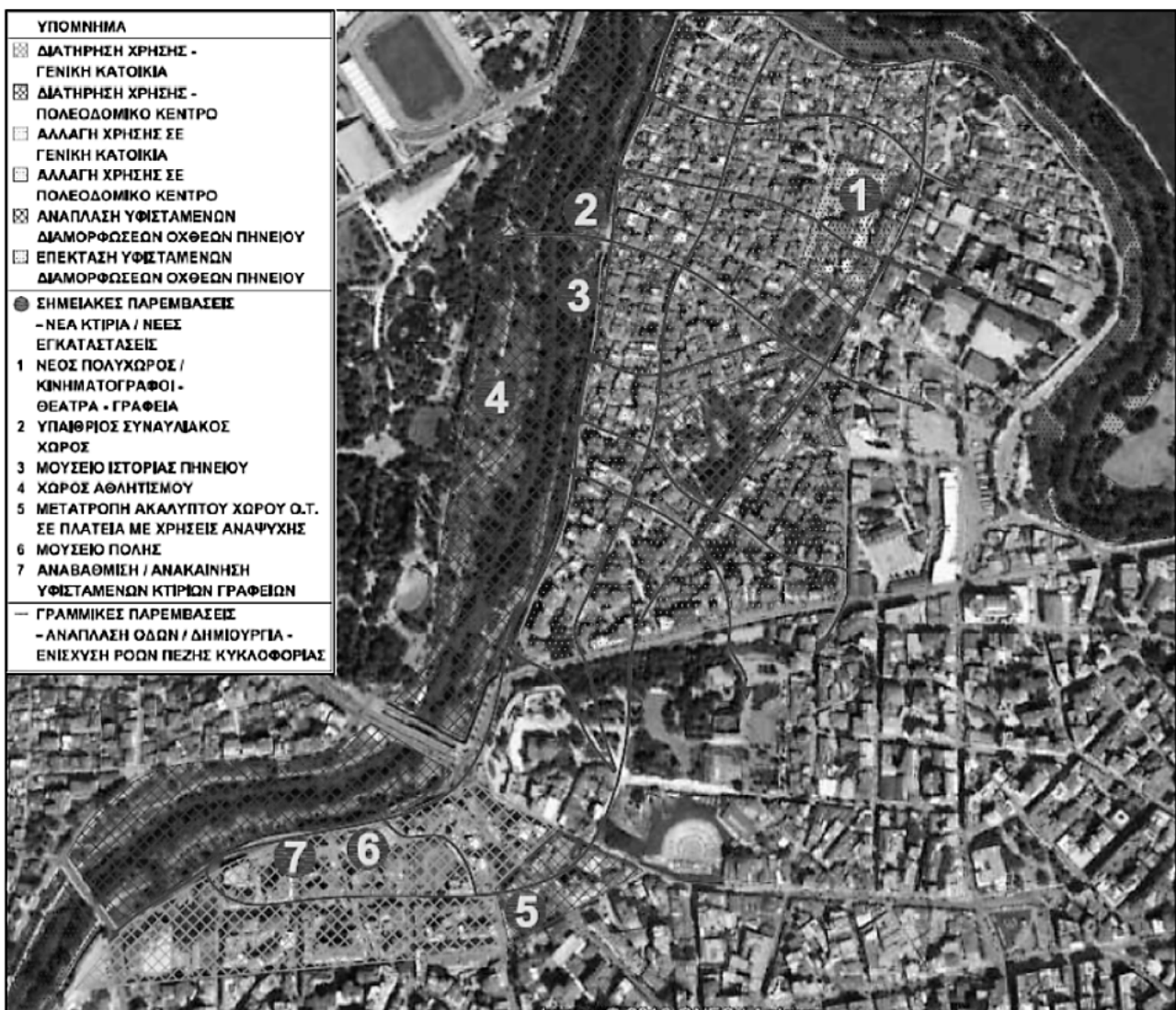
Οι παρεμβάσεις που προτείνονται για την συγκεκριμένη περιοχή στοχεύουν στην αισθητική αναβάθμιση της, την ποιοτική βελτίωση του περιβάλλοντος της, στην ενοποίηση της με το ιστορικό κέντρο της πόλης και στην ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων σε αυτήν με την προσέλκυση συγκεκριμένων επιχειρήσεων που θα διαμορφώσουν το νέο χαρακτήρα της. Επομένως, η κατεύθυνση σχεδιασμού που παρουσιάζεται στην συνέχεια επικεντρώνεται σε ανάλογες προτάσεις ανάπλασης και μίξης χρήσεων, και στη δημιουργία νέων τοπόσημων και σημείων συνάντησης για την ενίσχυση των νέων λειτουργιών και το νέο χαρακτήρα της περιοχής αλλά και την ανάδειξη της ιστορικής και πολιτιστικής ταυτότητας της.

Κύριος στόχος της πρότασης είναι η προσέλκυση στην περιοχή, επαγγελματιών της «Πολιτιστικής και Δημιουργικής Βιομηχανίας». Σκοπός είναι η περιοχή να γίνει πιο ζωντανή αλλά να λειτουργεί συμπληρωματικά του κέντρου της πόλης και όχι ανταγωνιστικά, ενώ ταυτόχρονα να ενισχύει την εικόνα της πόλης. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η πόλη της Λάρισας παρουσιάζει έντονη πολιτιστική δραστηριότητα με σημαντική ιστορική παράδοση, σε όλους τους τομείς έκφρασης και δημιουργίας. Έτσι η διαμόρφωση ενός πολιτιστικού και δημιουργικού επικέντρου στην πόλη είναι δυνατή αλλά έχει και νόημα ενώ η συγκέντρωση και η περαιτέρω ανάδειξη του πολιτιστικού και δημιουργικού στοιχείου της Λάρισας μπορεί να ενισχύσει την εικόνα της προς τα έξω, πράγμα το οποίο αποτελεί ένα ζητούμενο που απασχολεί τα τελευταία χρόνια. Η χωροθέτηση του επίκεντρου αυτού στην συγκεκριμένη περιοχή προτείνεται καταρχήν γιατί βρίσκεται σε άμεση γειτνίαση με το κέντρο αλλά και με το μοναδικό φυσικό περιβάλλον του Πηνειού ενώ με την ανάπτυξη του η πόλη

έρχεται πιο κοντά στο ποτάμι της – ένα ακόμη βασικό στοιχείο της εικόνας και της ταυτότητας της. Παρόλα αυτά, δεν επιδιώκεται η μονόπλευρη ανάπτυξη των νέων χρήσεων της περιοχής αλλά η συνύπαρξη αυτών σε αρμονία με την κατοικία.

Στοχεύοντας στην προσέλκυση των συγκεκριμένων επαγγελματιών των Πολιτιστικών και Δημιουργικών Βιομηχανιών θα πρέπει καταρχήν να δοθούν και ανάλογα κίνητρα. Από οικονομική άποψη τα κίνητρα αυτά μπορούν να είναι φοροαπαλλαγές από δημοτικά τέλη και δημοτικούς φόρους για τα πρώτα χρόνια εγκατάστασης στην περιοχή των συγκεκριμένων επαγγελματιών. Σε επίπεδο σχεδιασμού, τα κίνητρα αυτά έχουν να κάνουν με τη δημιουργία ανάλογων χώρων, από τις Τοπικές Αρχές, σε καίρια σημεία με τον ανάλογο πολιτιστικό και δημιουργικό χαρακτήρα και την ανάλογη λειτουργία ώστε να δοθεί το έναυσμα για τη συγκρότηση της ταυτότητας του επικέντρου. Ένα άλλο βασικό ζητούμενο της πρότασης είναι η αισθητική αναβάθμιση και η βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος της περιοχής ώστε όλη η παραποτάμια περιοχή να γίνει πιο ελκυστικός προορισμός για όλους του κατοίκους της πόλης αλλά και για τους επισκέπτες της. Σε όλους τους κοινόχρηστους χώρους της περιοχής μελέτης τόσο στην παρόχθια ζώνη του Πηνειού όσο και στα δομημένα τμήματα της, ο σχεδιασμός δεν παρουσιάζει κάποιο ενδιαφέρον ή καινοτόμο χαρακτηριστικό, με εξαίρεση ίσως την χαρακτηριστική κεντρική πεζογέφυρα του ποταμού κάτω από τον Άγιο Αχίλλειο. Ακόμα, στην περιοχή τα δημοτικά – δημόσια ακίνητα είναι ελάχιστα επομένως το βάρος του σχεδιασμού πέφτει περισσότερο στην ανάπλαση των κοινόχρηστων χώρων του ποταμού και των συνοικιών (δρόμοι, πλατείες κτλ), τόσο για να καταστεί η περιοχή πιο ελκυστική για περιπάτους και αναψυχή αλλά και για την εγκατάσταση των επιχειρήσεων «στόχος». Προτείνεται όλες οι διαμορφώσεις και οι αναπλάσεις των κοινόχρηστων χώρων - μαζί με τις

Εικόνα 2. Η πρόταση ανάπλασης και ανάπτυξης της παραποτάμιας περιοχής της Λάρισας

μελέτες των νέων προς ανέγερση προτεινόμενων κτιρίων – να είναι προϊόντα αρχιτεκτονικού διαγωνισμού με έμφαση στον καινοτόμο σχεδιασμό που θα δώσει τα χαρακτηριστικά στοιχεία στην περιοχή για να ξεχωρίσει αλλά ακόμη και να αποτελέσουν σημείο αναφοράς.

Ακόμα σημαντικότερο είναι όλες οι παρεμβάσεις που θα πραγματοποιηθούν να γίνουν σύμφωνα με τις αρχές του πράσινου σχεδιασμού και τις βιώσιμης ανάπτυξης, όχι μόνο γιατί πλέον ο βιώσιμος αστικός σχεδιασμός έχει γίνει επιτακτική ανάγκη αλλά επειδή το επιβάλουν και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής. Καταρχήν η περιοχή περιλαμβάνει ένα ευαίσθητο οικοσύστημα και σημαντικό φυσικό στοιχείο – το ποτάμι – και θα πρέπει να αναβαθμιστεί και να διασφαλιστεί η ποιότητα του αλλά και να γίνει αποδεκτή η νέα κατάσταση από το σύνολο των πολιτών. Ενώ όσο αφορά τη διαμόρφωση των κοινόχρηστων χώρων στο ήδη δομημένο περιβάλλον της περιοχής, η χρήση ψυχρών υλικών, η πρόβλεψη για υδατοπερατές επιφάνειες, ο εμπλουτισμός του φυσικού στοιχείου με τις κατάλληλες δενδροφυτεύσεις κτλ, είναι ενέργειες που μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση του ιδιαίτερου μικροκλίματος που επικρατεί στην περιοχή. Τέλος, η ορθολογική διαχείριση των απορριμμάτων και τον όμβριων υδάτων, η μείωση κατανάλωσης της ενέργειας, η χρήση κατάλληλων και ανθεκτικών υλικών στο σχεδιασμό κτλ, εκτός από την βελτίωση του περιβάλλοντος, συμβάλουν και στη μείωση του κόστους συντήρησης και λειτουργίας των κοινόχρηστων χώρων.

Όσο αφορά τις περιοχές των δύο συνοικιών, το σύνολο σχεδόν των οδών θα πρέπει να μετατραπούν σε οδούς ήπιας κυκλοφορίας και πεζόδρομους και κατά τη διαμόρφωση αυτή να προκύψουν νέοι χώροι συνάντησης με ιδιαίτερο χαρακτήρα και νέες λειτουργίες.

Οι βασικές επεμβάσεις που προτείνονται είναι οι εξής:

- Ανάπλαση των υφιστάμενων διαμορφώσεων της παρόχθιας ζώνης του Πηνειού και την επέκτασή τους σε όλο το μήκος του ποταμού που διαπερνάει την πόλη καθώς και διερεύνηση της δυνατότητας διαπλάτυνσης - εκβάθυνσης της κοίτης και αποκατάσταση της οπτικής επαφής με το νερό από το επίπεδο των οδών και των μονοπατιών.
- Αλλαγή των επιτρεπόμενων χρήσεων γης στο δυτικό τμήμα της συνοικίας των Αμπελοκήπων από χρήσεις αμιγούς κατοικίας σε χρήσεις γενικής κατοικίας, ώστε να επιτρέπονται σε όλη την περιοχή μελέτης και γραφεία, εργαστήρια χαμηλής όχλησης, καταστήματα, εστιατόρια, αναψυκτήρια.
- Μικρή επέκταση των χρήσεων πολεοδομικού κέντρου Κ3 των Αμπελοκήπων προς τα βόρεια ώστε να επιτρέπεται στα συγκεκριμένα ΟΤ επιπλέον και οι χώροι συνάθροισης κοινού.
- Ανέγερση δύο νέων μουσείων σε καίρια σημεία. Ένα «Μουσείο Πόλης» στο δημοτικό ακίνητο επί της οδού Καλλιθέας και ένα «Μουσείο Ιστορίας Πηνειού» στις όχθες του ποταμού δίπλα στην πεζογέφυρα που καταλήγει η οδός Αλμυρού.
- Διαμόρφωση της έκτασης του πρώην υφαντουργείου στους Αμπελόκηπους σε νέο πολυχώρο ως νέα έδρα του κινηματογραφικού φεστιβάλ Λάρισας, με χώρους κλειστών κινηματογραφικών αιθουσών, υπαίθριο χώρο κινηματογράφου και θεατρικής σκηνής, χώροι γραφείων, καλλιτεχνικά studios και αίθουσες πολιτιστικών εκδηλώσεων.
- Νέος χώρος αθλητισμού στις όχθες του Πηνειού για νέους (όπως π.χ. πίστες εξάσκησης του bmx, skateboarding και inline skating).
- Αισθητική αναβάθμιση όψεων κτιρίων ΤΕΕ και β' /θμιας εκπαίδευσης που βρίσκονται επί της οδού Καλλιθέας.
- Μετατροπή ακαλύπτου χώρου του ΟΤ που περικλείεται από τις οδούς Ηφαίστου – Κενταύρων - Μανωλάκη, από ιδιωτικό χώρο στάθμευσης σε κοινόχρηστο χώρο πλατείας με χρήσης αναψυχής για να διευκολυνθεί και ενθαρρυνθεί η ροή πεζών προς το β' αρχαίο θέατρο και το ποτάμι.
- Ανάπλαση κοινόχρηστων χώρων σε όλο το εύρος της περιοχής μελέτης (δρόμοι, πλατείες κτλ). Αισθητική αναβάθμιση και δημιουργία / ενίσχυση ροών πεζής κυκλοφορίας.

Τέλος, κάθε πρόταση ανάπτυξης και ανάπλασης της περιοχής, για να είναι βιώσιμη, θα πρέπει να αναπτύσσεται όχι μόνο από οικολογική και οικονομική άποψη αλλά και κοινωνικά. Για το λόγο αυτό, η όποια διαδικασία σχεδιασμού θα πρέπει να είναι διαφανής και να παρέχει ουσιαστικές ευκαιρίες συμμετοχής των πολιτών από την αρχή και συνεχώς.

5. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η πρόταση που διαμορφώθηκε για την αξιοποίηση της παραποτάμιας περιοχής της Λάρισας στηρίχθηκε κυρίως στις υπάρχουσες υποδομές, στα δυνατά σημεία της περιοχής και της πόλης και στις δυνατότητες ανάπτυξης της ώστε η υλοποίηση της να είναι εφικτή. Το σενάριο της περαιτέρω ανάδειξης και αξιοποίησης της παλαιάς κοίτης του Πηνειού και των παραποτάμιων περιοχών της Λάρισας και η δημιουργία ενός επικέντρου πολιτιστικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων μπορεί να είναι υλοποιήσιμο καθώς στην πόλη υπάρχει ήδη το ανάλογο υπόβαθρο των δράσεων αυτών ενώ οι προτάσεις των επεμβάσεων εστίασαν κυρίως σε δημόσιους χώρους και δημοτικά ακίνητα με τις προτάσεις για τα ιδιωτικά ακίνητα να περιορίζονται σε ρεαλιστικές λύσεις. Ακόμα, η προτεινόμενη περιοχή επέμβασης βρίσκεται σε ευνοϊκή θέση καθώς γειτνιάζει με το κέντρο της πόλης και μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά με αυτό χωρίς να είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί μια νέα περιοχή κεντρικότητας. Τέλος, η ίδια η πόλη λόγω της γεωγραφικής θέσης της στο κέντρο της χώρας, της εύκολης προσβασιμότητας και της πληθυσμιακή δυναμική της δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξη μιας τέτοιας πρότασης.

Αναφορές

1. Riu, A. and Donada, J. (2015). Urban planning in riverfront areas. A case study of a mediterranean city: Terrassa (Catalonia, NE Spain). *Miscellanea Geographica*, 19(3).
2. Spector, J.O. (2010). From Dockyard to Esplanade: Leveraging Industrial heritage in waterfront development, Thesis – Historic Preservation. University of Pennsylvania.
3. Sairinen, R. & Kumpulainen, S. (2006). Assessing Social Impacts in Urban Waterfront Regeneration. *Environmental Impact Assessment Review*, 26, pp. 120–135.
4. Goddard, C. (2002) όπως παρατίθεται στο Pekin, U. (2013). Urban Waterfront Regenerations. *Advances in Landscape Architecture*.
5. Hirate, H. U. (2008). Oppressive impact of high rise office buildings on inhabitants through an Istanbul case study. Hongo, Bunkyo-ku, Tokyo,,: CTBUH 8th World Congress.
6. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, (2015). *Στρατηγικό Σχέδιο Μάρκετινγκ Λάρισας*. Λάρισα: Δήμος Λαρισαίων. Available at http://www.larissa-dimos.gr/images/dataold/pdf/larisa_PERILIPSI_B_FASIS.pdf (accessed April 20, 2018).
7. Κολέλη, Κ. (2017). *Επαναπροσδιορίζοντας τη σχέση της πόλης με το ποτάμι της: η πολεοδομική εξέλιξη της Λάρισας μέχρι σήμερα, οι αστικές αναπλάσεις και η πρόταση ανάπτυξης της παραποτάμιας περιοχής της*, Διπλωματική Εργασία, ΠΜΣ Αστική Ανάπλαση και Ανάπτυξη, Βόλος, Τμήμα ΜΧΠΠΑ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
8. *Λάρισα - Αίτηση για το Ευρωπαϊκό Βραβείο Πράσινης Πρωτεύουσας 2016*. (2013). *larissa-dimos.gr*, Available at http://www.larissa-dimos.gr/images/dataold/pdf/GREEN_CAPITAL.pdf (accessed April 20, 2018).
9. Δήμος Λαρισαίων, (2015). *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Λαρισαίων 2015-2020*. Λάρισα. Available at http://www.larissa-dimos.gr/images/dhmos/A_MEROS_2015_2019.pdf (accessed April 20, 2018).
10. Sepe, M. Di Trapani, G. (2010), "Cultural tourism and creative regeneration: two case studies", *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, Vol. 4 Iss 3 pp. 214 – 227
11. Thoele, H., Rottmann, M. and Sobota, M. (2013). *Beyond Plan B - Workbook I, Project Analysis*. 1st ed. Beyond Plan B, pp.50-51.
12. Prytherch, D. and Boira Maiques, J. (2009). City profile: Valencia. *Cities*, 26(2), pp.103-115.
13. Serra, M. (2015). *Valencia's herd of white elephants*. [online] EL PAÍS. Available at: http://elpais.com/elpais/2015/04/20/inenglish/1429529343_396066.html [Accessed 28 Jan. 2017].
14. Kostopoulou, S. (2013). On the Revitalized Waterfront: Creative Milieu for Creative Tourism. *Sustainability*, 5(11), pp.4578-4593.